

Kronvildt og jordbrug – kan det forenes?

Konference på Løvenholm Gods

Onsdag den 12. juni 2019

INDHOLD

PROGRAM.....	3
BAGGRUND.....	4
OPLÆG (abstracts).....	5
Præsentation af temaet: Kronvildt på godt og ondt	5
Hvordan tilpasser kronvildt dets adfærd til jagtregimer: Erfaringer fra Tyskland	6
Med udgangspunkt i Deutsche Wildtier Stiftung's politik og udmøntning på Gut Klepelshagen: Hvordan forenes hensynet til kronvildt med rentabelt jordbrug?.....	7
Den politiske ramme for kronvildtforvaltning i Danmark	11
Forvaltning af den stigende bestand af kronvildt i Norge, herunder forholdet til landbrug. Hvem sætter målsætningen og rammerne for forvaltningen?	12
Forvaltning af hjortevildt og vildtskader på og omkring Ovstrup Hede	13
OPSAMLING	15
Kanstrup	15
Herzog.....	15
Franz-Gerstein	16
Spørgsmål/diskussion.....	16
Bichel	16
Holthe	17
Skriver/Hansen	18
Hintz/Stenkjær.....	18
Konklusion/afsluttende bemærkninger	19
KONKLUSION	20
BILAG	21
Deltagerliste	21
Deltagerfoto	22
Posters.....	23
Dias	25

PROGRAM

- 09.30-10.00 Ankomst og kaffe.
- 10.00-10.10 Velkomst. v/ Peter Gæmelke, Løvenholm Fonden.
- 10.10-10.30 Præsentation af temaet. Kronvildt på godt og ondt. v/ Niels Kanstrup, Aarhus Universitet, Bioscience.
- 10.30-11.10 Hvordan tilpasser kronvildt dets adfærd til jagtregimer: Erfaringer fra Tyskland. v/ Sven Herzog, Technische Universität, Dresden.
- 11.10-11.50 Med udgangspunkt i Deutsche Wildtier Stiftung's politik og udmøntning på Gut Klepels-
hagen: Hvordan forenes hensynet til kronvildt med rentabelt jordbrug? v/ Hilmar Frei-
herr von Münchhausen, Deutsche Wildtier Stiftung.
- 11.50-12.30 Spørgsmål og diskussion. Ordstyrer: Niels Kanstrup.
- 12.30-13.15 Frokost.
- 13.15-13.45 Den politiske ramme for kronvildtforvaltning i Danmark. v/ Svend Bichel, formand for
den nationale hjortevildtgruppe.
- 13.45-14.30 Forvaltning af den stigende bestand af kronvildt i Norge, herunder forholdet til landbrug.
Hvem sætter målsætningen og rammerne for forvaltningen? v/ Vidar Holte, Norges
Skogeierforening.
- 14.30-15.00 Kaffepause.
- 15.00-15.45 Forvaltning af hjortevildt og vildtskader på og omkring Ovstrup Hede. v/ Hans Peter Han-
sen, Aarhus Universitet, Bioscience, og Jacob Skriver, Aage V. Jensen Naturfond.
- 15.45-16.15 Ændret forvaltningspraksis til håndtering af vildtskader i jordbruget, fx ændret jagtprak-
sis og fodringsregime. Eksempel Løvenholm Gods. v/ Kristian Stenkjær og Daniel Hintz,
Løvenholm Gods.
- 16.15-17.00 Konklusion og afsluttende bemærkninger. Ordstyrer: Niels Kanstrup.

Konferencesproget er som udgangspunkt dansk. Udenlandske oplægsholdere taler på engelsk og en del af debatten forventes ligeledes at foregå på engelsk.

BAGGRUND

Løvenholm Fonden, Aage V. Jensen Naturfond og Aarhus Universitet har taget initiativ til at afholde en konference, der stiller skarpt på forvaltningen af kronvildt, herunder med særlig fokus på spørgsmålet: Kronvildt og jordbrug – kan det forenes?

Krondyr er en del af den oprindelige danske fauna og udgør alene derfor et naturmæssigt aktiv samtidig med, at krondyr som nøgleart kan styrke den biologiske mangfoldighed. Desuden er krondyr af stor oplevelsesmæssig værdi herunder både for ikke specialiserede naturbrugere og i særdeleshed for jægere. Ikke mindst i kraft af efterspørgslen på jagt repræsenterer kronvildt et meget væsentlig økonomisk potentiale på ejendomsniveau. Men kronvildt er ofte til gene som følge af de skader, dyrene påfører skov- og landbrug i form af skrælle- og bidskader. Afhængig af målsætning og interesse, er kronvildt med andre ord til både gavn og ulempe. Samtidig bevæger bestandene og de enkelte dyr sig på tværs af ejendomsskel. Alle disse forhold kan skabe konflikter interessenterne og ejendommene imellem.

Kronvildt har været næsten udryddet i Danmark, og det er først over de senere årtier, at bestandene har nået en udbredelse og størrelse, der har udløst et forvaltningsbehov. Derfor er forvaltningen i Danmark ny og på en række felter utilstrækkelig, hvorved centralt fastsatte målsætninger ikke har kunnet opnås hverken nationalt eller regionalt. Heller ikke dyrenes geografiske udbredelse eller adfærd er naturlig. Med denne konference ønsker initiativtagerne at samle, formidle og analysere viden om kronvildts lokale udbredelse, habitatvalg, adfærd og tilpasningsevne. Dette sættes i kontekst med forvaltningen på konkrete ejendomme, hvor der er iværksat virkemidler til at mindske betydningen af skader på jordbruget, herunder igennem dialog med nabo-distrikter og ved forvaltning på tværs af ejendomsgrænser. Det er målet, at der på dette grundlag kan fremlægges ideer til strategier og konkrete forvaltningsværktøjer til at fremme både vildt- og jordbrugsinteresser.

Målgruppen for arrangementet er forvaltere af jordbrug og vildtressourcer på ejendomme, rådgivere, administratorer, beslutningstagere og forskere. Konferencen afholdes i helt nye lokaler på Løvenholm Gods. Da der her er begrænset plads, er arrangementet alene "på invitation", og deltagere inviteres i de kredse, som repræsenterer målgruppen.

OPLÆG (abstracts)

Præsentation af temaet: Kronvildt på godt og ondt

Niels Kanstrup, Aarhus Universitet, Bioscience

Kronstyr er en del af den oprindelige danske fauna og udgør alene derfor et natur- og biodiversitetsmæssigt aktiv. Desuden er kronstyr en nøgleart, som kan styrke den biologiske mangfoldighed, samtidig med at kronstyr af stor oplevelsesmæssig værdi herunder både for ikke specialiserede naturbrugere og i særdeleshed for jægere. Ikke mindst i kraft af efterspørgslen på jagt repræsenterer kronstyr et meget væsentlig økonomisk potentiale på ejendomsniveau. Men kronstyr er ofte til gene som følge af de skader, dyrene påfører skov- og landbrug i form af skrælle- og bidskader. Afhængig af målsætning og interesse, er kronstyr med andre ord til både gavn og ulempe. Samtidig bevæger bestandene og de enkelte dyr sig på tværs af ejendomsskel. Alle disse forhold kan skabe konflikter interessenterne og ejendommene imellem.

Oplægget resumerer de samfundsmæssige og ejertilknyttede fordele og ulemper, som kronstyr repræsenterer.

Hvordan tilpasser kronvildt dets adfærd til jagtregimer: Erfaringer fra Tyskland

Sven Herzog, Technische Universität, Dresden

Wildlife research over the last decades changed our knowledge about Red deer by far.

Whereas data on anatomy, physiology and genetics brought a lot of new insights into the biology of this species from the 1970s to the 1990s, since the early 2000s our knowledge about habitat use and spatial behavior increased with the introduction of GPS telemetry as a standard method. This method allowed us the collection of several well defined positions per day over one or more years. In addition, activity sensors allow to differentiate if an individual is active or resting.

These findings in combination with more sophisticated algorithms of home range definition show a significantly extent of home ranges especially of female red deer. In addition, these home-ranges are quite constant over the years.

This leads us to several conclusions concerning a sustainable hunting regime. Although a large mobile mammal as Red deer needs large-scaled management concepts, we have to focus much more on the local situation.

For instance, the prevention of forest damages requires new concepts. Instead of large-scaled driven hunts, hunting pressure should be applied more locally. Area focused hunting concepts, applying small-scaled permanent hunting pressure will lead to a thinned local game density and, in addition, repel deer from areas with forest regeneration priority. Otherwise, general abundance of Red deer in an area will play a minor roll.

For certain nature conservation projects preservation or regeneration of a semi-open or open landscape is critically important. Instead of or in addition to traditional methods such as fire management, grazing by domestic animals or employment of machinery, wild animals such as red deer may play an important role in the future. The main objective is to preserve the entire different valuable non-wooded habitats on a dynamic basis. An adapted hunting regime may be able to channel red deer to the relevant areas.

Both examples have actually shown to be functional. However, re-occurrence of large predators, especially the Grey wolf might lead to a different situation. This requires additional research activities.

Med udgangspunkt i Deutsche Wildtier Stiftung's politik og udmøntning på Gut Klepelshagen: Hvordan forenes hensynet til kronvildt med rentabelt jordbrug?

Moritz Franz-Gerstein, Deutsche Wildtier Stiftung

I. The Red Deer Policy of the Deutsche Wildtier Stiftung

a) Freedom for the red deer!

The habitat of the red deer is limited in many federal states of Germany to state designated red deer districts. This means that numerous potential red deer habitats cannot be colonized by the species. Areas to be kept free of red deer by law thus act as barriers against spread and migration and are likely to exceed the negative effects of traffic routes by far.

The habitat for red deer in Germany is reduced to around 25 % of the country's surface area, primarily as a result of politically imposed restrictions. If the game leaves the assigned red deer districts, very generous or even completely absent hunting plans or even the obligation to shoot prevent the further spread of the animals into habitats suitable for them.

The background of the red deer districts is the concern of land users about the feeding effects of red deer. However, in the opinion of the Deutsche Wildtier Stiftung, yield-oriented agriculture and forestry is also possible with red deer. This is shown by various example farms. Furthermore, forestry with red deer is successfully practiced in several federal states that do not have red deer districts, such as Lower Saxony, Mecklenburg-Western Pomerania or Brandenburg. The Deutsche Wildtier Stiftung therefore believes that it is no longer appropriate to restrict red deer in their habitat. We demand that it should be tolerated for the red deer to choose their habitat themselves – just like other wild animals in our cultural landscape. The red deer districts in Germany are to be abolished.

In order to further promote the spread of red deer in Germany and to achieve sufficient genetic exchange in the long term, red deer must be able to migrate. However, the migratory movements of the species are often prevented by fenced motorways, railway lines and canals. Therefore, crossing aids are necessary, for example via motorways along the important and traditional migratory routes of this large-scale wild species.

b) Forest and game

The red deer is part of the forest ecosystem. The economic use of the forest must therefore also take into account the public interest in a healthy and species-rich game population. In addition to the negative effects of red deer on forest vegetation, the positive effects of cloven-hoofed game on forest biodiversity must also be recognized. Beyond spreading seeds via fur and faeces, game creates microhabitats in the forest that are important for species diversity by biting plants, scratching and wallowing.

The Deutsche Wildtier Stiftung is convinced that a purely economic use of forests should not take precedence over the right to life of the red deer. The dogma of "forest before game" enshrined in Bavarian Forest Law must be abolished - among other things. In the interests of sustainability, red deer must no longer be seen exclusively as a damaging factor. The guiding principle for future forest management should be "forest and game"!

c) Hunting red deer with low disturbance

Red deer is a game species that is extremely sensitive to human interference. Especially when these disturbances are unexpected and incalculable for the animals. The harvesting of wood by the harvester over several days, the shooting on a military training area or a regularly used road are sources of disturbance, with which the animals usually deal very calmly. The unexpected emergence of a hunter and permanent use of hiding places are disturbances for red deer, to which they react with increasing shyness and the retreat into cover. High hunting pressure leads to game becoming more and more shy and hunting becoming more and more difficult. Damage to the forest vegetation gets worse, shooting plans are increasingly difficult to fulfil: a vicious circle from which hunters can only break out if they hunt with as little disturbance as possible. This includes not hunting at night and keeping the hunting period as short as possible. However, the hunting periods in Germany are very long compared to other European countries. Hunting in the winter months of January and February is particularly problematic, as the disturbance of the game triggers a high energy requirement, which must usually be compensated by the grazing of forest vegetation. This provokes damage that can be avoided. This also applies to the hunting of followers and spikes in early summer, which also involves the risk of killing hinds. However, no owner of a hunt or hunt leaseholder is forced to make full use of the possible statutory hunting periods.

The Deutsche Wildtier Stiftung calls on the federal states to generally no longer permit night hunting of red deer, to limit the hunting period to five months and to allow it to end on 31.12. of a year.

Low-interference hunting also involves not hunting on areas that are specially planted for grazing purposes, especially in the large forest areas, and setting up rest zones in the hunting grounds in which hunting is completely or at least predominantly resting. If rest zones are large enough and consistently organized, they are quickly accepted and the red deer prefer to stay there. With small hunting ground-sizes, they should be implemented district-spreading.

d) Making red deer an experience

Although red deer are not rare in several German states, hardly any nature enthusiast has the chance to observe red deer in the wild. Either the areas are free of red deer by law or the red deer has become extremely shy due to human disturbances and high hunting pressure. But red deer are more than forest pests or hunting spoils – red deer are a fascinating game species, its observation inspires people for nature and its conservation. The fact that it is possible to respect that, is shown by examples of some forestry and national park administrations and also by private projects such as the Klepelshagen estate of the Deutsche Wildtier Stiftung. The public sector has a special responsibility here. For this reason, the federal states are called upon to make suitable land available in order to make red deer in the wild an experience for nature enthusiasts.

II. Red Deer Management in Practice

The Klepelshagen estate

The Klepelshagen estate of the Deutsche Wildtier Stiftung is located in south-eastern Mecklenburg-Western Pomerania and currently comprises around 950 ha of forest and 1,600 ha of open land in a rounded property. The economically used areas are used in a wildlife-friendly way - profits are to be made and a high species diversity is to be preserved.

Agriculture is certified according to the criteria of organic farming. The areas used for agriculture are divided into approximately 1,000 hectares of arable land and 350 hectares of grassland. While the grassland is used almost exclusively as pasture for cattle of the Deutsch-Angus breed, arable land close to the forest is used for the cultivation of fodder and areas further away from the forest are used for the cultivation of cereals and legumes. If the grain has long awns, it is hardly eaten by game. This is why winter barley as well as varieties of winter wheat with awns are cultivated. In the areas close to the forest, alfalfa and red clover ensure the economic use of agricultural land despite the high density of game. In order to avoid the loss of wildlife, meadows and forage areas are not mown during the breeding season of the birds and the rearing

period of the fawns. In addition, around 40 hectares of open land serve as succession areas for nature conservation. These areas are usually located around renaturalized field ponds, which, in addition to their important functions as habitats for amphibians and birds, also provide open water areas for red deer and wild boars.

The forestry branch is predominantly a beech forest typical of north-eastern Germany. It is characterized by a high number of natural small water bodies. The vast majority of the forest is protected under the Flora-Fauna-Habitat Directive of the European Union (FFH Directive). A smaller part of the forest of 300 ha is additionally a nature reserve of 10 ha in the form of a total reserve in which forestry is completely suspended and the forest develops without human intervention.

Forestry in Klepelshagen is based on the natural development processes in the forest, which means wood is harvested on an individual trunk or tree group basis. Despite high numbers of red deer and roe deer, beech as the main tree species naturally rejuvenates over the entire area. The rejuvenation of beech forms dense complexes in many parts of the hunting grounds, in which the game takes cover. Also deciduous woods like maple, ash and elm rejuvenate without a fence, but are subject to increased browsing pressure. The natural rejuvenation of the main tree species also succeeds because the game, in addition to the grazing offered in the open country, also finds scrub areas where it can peel, sweep and bite willows, alders and other soft tree species.

Hunting plays an important role in the 2,500-hectare hunting district, which is part of the Rothemühl hunting community. Several goals are to be achieved with the help of hunting:

- the spatial control of red deer in the habitat,
- granting a nature experience for visitors,
- the use of natural resources,
- the regulation of the population of cloven-hoofed game,
- the natural rejuvenation of the main tree species, and
- the profitability of agricultural and forestry activities.

In addition to offering attractive grazing in the open country, these goals can be achieved by spatial control of game by hunting pressure or hunting abstinence in certain areas. The hunting grounds in Klepelshagen are divided into three hunting intensity zones, in which red deer are the determining species:

1. in the entire core area, that is surrounded by a horseshoe-shaped forest, an all-year-round hunting ban prevails on approximately 300 ha of open country. This rest zone thus covers around 12% of the hunting area (Fig. 1 red). The aim of the large, year-round hunting rest zone is to provide the game with the experience that a stay in the open country is safer than a stay in the forest. The natural behavior of red deer is thus more likely to be met.
2. In the zone between the main red deer hides to the game resting zone, the so-called interval hunting zone (Fig. 1 blue), individual and group hunting takes place in June and October in order to reach the shooting target for red deer. In addition, two driven hunts are carried out in this zone in November and December.
3. normal to intensive hunting pressure occurs in about 80 % of the hunting district (Fig. 1 yellow). The focus of hunting activities is on the sensitive rejuvenation areas in the forest and on the outer areas of the field. The overwhelming majority of about 60 red deer, 120 roe deer and at least 200 wild boars are shot here every year.

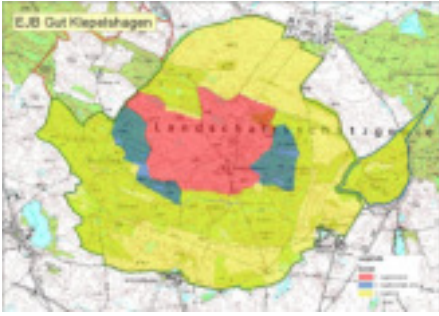

Fig. 1: Zones of Hunting intensity on the Klepelshagen estate.

In Klepelshagen, special consideration is given to the needs of the game not only in terms of space but also time. The hunting season ends voluntarily already on December the 31st, because in the winter months the red deer reduces its metabolism and lives in an energy-saving mode. Whoever disturbs it now - whether hiker or hunter - provokes damage to the forest. Night hunting in Klepelshagen is only practiced on wild boar and only on a few lure places in the edge of the forest or on endangered agricultural crops. The hunting law of Mecklenburg-Vorpommern would also permit the hunting of red deer at night.

Conclusion

Regarding the red deer, the Deutsche Wildtier Stiftung does not only work in the political and scientific arena, but also shows very practically at its showcase farm - Klepelshagen estate - how red deer can be combined with profitable agriculture and forestry. Red deer is not a forest animal, but adapted to semi-open landscape. Red deer are extremely receptive and can be controlled by the factors of feeding and safety in the area. A prerequisite for successful deer management in the cultural landscape is hunting that takes account of the species' own needs (therefore no night hunting, short hunting periods) and the provision of grazing opportunities in the open country or in the forest via grazing areas. The integration of red deer into our cultural landscape requires joint action by hunters, forest owners and farmers. If these three types of use are not in one hand, the actors must cooperate with each other. In this context, an improved version of the so called "Hegegemeinschaft" can be a useful instrument.

Den politiske ramme for kronvildtforvaltning i Danmark

Svend Bichel, formand for den Nationale Hjortevildtgruppe

Det store hjortevildts udvikling i Danmark siden omkring 70'erne burde være historien om en gigantisk succes. Bestandene udviklede sig eksplosivt. Det samme gjorde skaderne på markafgrøder og skovplantninger, samt mængden af riffeltilladelser til danske jægere, som åbenlyst ikke var klar til at forvalte det store hjortevildt, der bevæger sig over store områder.

Afskydningen var og er fortsat helt skæv med tyngden på de trofæbærende hjorte, som stort set alle bliver nedlagt inden modenhed. Resultatet er bestande med for få modne hjorte, med forkert alderssammensætning samt ubalance mellem hun- og handyr, med tiltagende skader på mark og skov og med en høj grad af manglende forståelse for og interesse i forvaltningsbehovet fra jægerne.

Dette foranledigede Vildtforvaltningsrådet til i 2004 at nedsætte 12 Regionale samt en National Hjortevildtsgruppe, samt beslutte en række Jagtetiske Regler for Hjortevildt. Formandskabet i alle grupperne blev besat af DJ. Målsætningen var at sikre **flere modne hjorte**, sikre en **bedre køns- og aldersfordeling**, sikre **færre skader på afgrøder**, sikre en **bedre geografisk spredning**, sikre en **etisk jagtudøvelse** samt give **bedre oplevelsesmuligheder til befolkningen**. DJ lovede, at de ad frivillighedens vej ville sikre en bæredygtig forvaltning af det store hjortevildt, så målene kunne nås.

Det er imidlertid ikke lykkedes. Fra 2004 til 2015 er man gået i ring og ikke kommet ud af stedet. De årlige afrapporteringer til Vildtforvaltningsrådet er stort set enslydende, med samme problemer i tiltagende grad gentaget. I 2015 ændrede man på formandsposten i den Nationale Hjortevildtgruppe og satte en uvildig ind (undertegnede) for at se om man kunne komme videre ad den vej.

I 2016 leverede vi, med faglig opbakning fra DCE, en enig indstilling fra alle organisationer i Hjortevildtgruppen (undtagen DJ) til, hvordan vi kom videre mod de fastsatte mål. Vildtforvaltningsrådet bakkede op med samme enighed (igen undtagen DJ) med indstillingen til ministeren. DJ er modstander af udvidet obligatorisk indberetning samt arealbegrænsning (kun 1 hjort på arealer under 100 ha), som ellers allerede var en del af de siden 2004 godkendte jagtetiske regler. Desværre lyttede ministeren kun til DJ og egne partikolleger med hang til hjortejagt og forkastede modellen til trods for enigheden fra landbruget, skovbruget, de grønne organisationer samt DCE. Samme scenarium gentog sig med dåvildtet i 2018.

Mange fine, frivillige tiltag med fælles jagter over skel og lignende forsøges gennemført til trods for sabotage fra det meget store antal "jægere", som ikke følger hverken de jagtetiske regler eller frivillige forvaltningstiltag. Det betyder, at vi fortsat er meget langt fra målet og nærmest ikke bevæger os fremad mod fornuftig forvaltning. På grund af samme manglende forståelse fra mange jægers side har forkortelse af jagttiden på hjort vist sig ubrugelig med mindre den nedsættes til få dage. Forkortes jagttiden øges jagttrykket tilsyneladende kraftigt. Viljen til forvaltning er forsvindende.

Skal vi videre må vi kunne forhindre uetisk adfærd, så det bliver svært og samtidigt ulovligt at sabotere de mange gode frivillige forvaltningstiltag. Ved at ulovliggøre overtrædelser af hovedparten af jagtetiske regler vil man kun ramme de jægere, der ikke følger disse regler samt give bedre betingelser for de mange, der er indstillet på reelle forsøg på at forvalte i fællesskab ad frivillighedens vej. Ganske mange andre interessegrupperinger i samfundet bliver "hjulpeløst" god adfærd ved, at uacceptabel adfærd er gjort ulovlig.

Forvaltning af den stigende bestand af kronvildt i Norge, herunder forholdet til landbrug. Hvem sætter målsætningen og rammerne for forvaltningen?

Vidar Holthe, Norges Skogeierforbund

Høsten 2018 ble det skutt 43 800 hjort i Norge, mens det samme år ble skutt noe over 30 000 elg. Hjorten har i historisk tid hatt sitt hovedutbredelsesområde på Vestlandet, først i små isolerte og spredte bestander. Nå også utbredt over store deler av Østlandet og Trøndelag, men mest tallrik på Vestlandet. Jakretten på elg og hjort har i Norge alltid tilligget grunneieren (bonden). Tidligere var det tillatt innen en kort jakttid å felle en hjort (hanndyr eller hunndyr) på hver matrikulerte eiendom. Med Jaktloven av 1951 fikk vi kommunalt oppnevnte viltnevnder i hver kommune, og fellingstillatelse for alle de fire hjorteviltartene basert på fastsatte minstearealer bak hver fellingstillatelse. Minstearealene varierer i dag fra ca 50 til 500 ha jaktbart areal bak hvert tillatt felte dyr. Fra 1971 ble det pålagt å spesifisere fellingstillatelsene på alder og kjønn. Fra en årlig avskyting på mellom 1 og 2 000 dyr, har omleggingen av forvaltningssystemet muliggjort en bestandsvekst frem til nåværende avskytingstall på 30-40 000 dyr årlig. Samtidig har jakttiden blitt utvidet til 1. september til 23. desember.

Vår lov om Naturmangfold har generelle føringer om biologisk mangfold og bæredyktig forvaltning. Dette er fulgt opp og konkretisert i Forskrift om forvaltning av hjortevilt. §3: "Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane." Trofeer og trofejakt er ingen uttalt målsetting for forvaltningen. Det balansert kjønnsforhold er derimot et klart uttalt mål.

Den offentlige kommunen forholder seg til grunneierne/bøndene/jaktrettshaverne gjennom det som i forskriften betegnes som "vald". Dette er en sammenhengende forvaltningsenhet bestående av en eller flere eiendommer (og den kan strekke seg inn i flere kommuner). Grunneierne kan selv bli enig om å dele valdet inn i flere jaktfelt. Er valdet mindre enn 20 ganger minstearealet i kommunen får de en årlig tildeling av fellingstillatelse fordelt på årskalv, voksne hunndyr, voksne hanndyr og spissbukk. Dette gjelder bare et mindretall av hjortejakten i Norge. Mer en 75 % av hjortejakten er organisert i vald med mer enn 20 årlige fellingstillatelse, basert på en flerårig bestandsplan utarbeidet av grunneierne i valdet selv, og sanksjonert av kommunen. Bestandsplanene må bygge på, og ligge innenfor de vedtatte kommunale målsettingene, de må angi hvor mange dyr som planlegges skutt hvert år. Planene må være konkrete og etterprøvbare.

Som kunnskapsgrunnlag for bestandsplanene og den lokale hjorteforvaltningen bygger den på jaktopplysninger som : a) kjønns- og aldersfordelingen på alle de skutte dyrene hvert år fordelt på årskalv, åringer, eldre dyr (i et overvåkningsprogram som gjelder utvalgte regioner samles kjeve og kjønnsorganer av alle skutte dyr), b) slaktevekt av alle skutte dyr, c) jegerobservasjoner systematisert til indekser over sette dyr per jeger per dagsverk, d) vårtellinger på innmark, e) beitetakster i skog og skadetakster på engarealer, de få steder der det foreligger, f) kunnskap om vandringsavstander og tilhørighet for den enkelte bestand basert på de etterhvert mange hundre dyrene som er merket med radiosendere.

De kommunale Viltfondene krever inn en fellingsavgift på maksimalt kr 411 for voksen hjort og kr 249 for felte dyr. Pengene går til bestandsregistreringer, praktiske vilttiltak og tiltak for å avverge beiteskader (hegn mm.), men ikke til utbetaling for beiteskader.

Regelverket for vår hjorteviltforvaltning (ikke bare hjorte-) og rolle- og ansvarsdelingen, hvor grunneierne har det sentrale ansvaret og myndigheten, i egenskap av deres jaktrett, skulle legge forholdene for en optimal forvaltning. Mange steder bruker ikke de lokale "stakeholders" sine muligheter til å delta i forvaltningen, ikke minst de bønder som driver "leiejord" og altså ikke har jaktretten på samme. Derfor fremkommer av og til klager til sentrale og nasjonale myndigheter om at de må overstyre den lokale myndighet og forvaltning. Enda problemene og løsningene er av lokal karakter.

Forvaltning af hjortevildt og vildtskader på og omkring Ovstrup Hede

Jacob Skriver, Aage V. Jensen Naturfond og Hans Peter Hansen, Aarhus Universitet, Bioscience

Udfordringerne omkring den stadig stigende kronvildtbestand i Danmark kalder på en fælles bæredygtig forvaltning. En ophedet og til tider hadfyldt debat har hidtil forhindret etableringen af en forvaltningsplan på nationalt niveau. Denne situation er set fra Aage V. Jensen Naturfonds perspektiv uholdbar og Fonden har derfor finansieret projektet 'Kronvildt: Værdier, viden & værktøjer' med henblik på mere proaktivt at undersøge mulighederne for på lokalt niveau og på tværs af lodsejergrensener at skabe en samforvaltning.

Projektet udføres i samarbejde med Center for Adaptiv Naturforvaltning ved Aarhus Universitet. Sammen med lodsejere og jægere omkring Fondens areal, Ovstrup hede, undersøger projektet, om det er muligt at skabe et fælles værdigrundlag for en bæredygtig forvaltning. Med afsæt i de spørgsmål og usikkerheder som deltagerne har, er der iværksat en række helt konkrete undersøgelser.

Oplægget gennemgår projektets baggrund og perspektiver samt nogle af de foreløbige erfaringer.

Ændret forvaltningspraksis til håndtering af vildtskader i jordbruget, fx ændret jagtpraksis og fodringsregime (eksempel Løvenholm Gods)

Daniel Hintz og Kristian Stenkjær, Løvenholm Gods

Løvenholm Gods har på en række centrale felter omlagt driften med henblik på at forene jordbrug og vildtforvaltning. Bestanden af kronvildt er steget meget betragteligt igennem de sidste årtier forårsager omfattende tab især på skovbruget. Oplægget gennemgår de typer af skader, som kronvildt forårsager, herunder fordelingen på træarter og i forhold til sortimenter, samt opstille en vurdering af skadesomfanget. Desuden lægger oplægget vægt på beskrivelse af den ændrede forvaltningspraksis, som er indført pr 2018, herunder ansættelse af vildtforvalter og opsigelse af jagtlejemål på 1.000 ha. Den nye praksis sætter fokus på at mindske de menneskelige forstyrrelser af kronvildt for at fremme en mere naturlig og dagaktiv adfærd. Fodring er under udfasning, og der lægges vægt på et mere naturligt fødegrundlag for vildtet. Strategien for jagt, herunder større fokus på afskydning af kalve, gennemgås, og de samarbejdsflader, som godset har, både i forhold til naboer, laug og regionale grupper beskrives. Endelig gives en oversigt over de forskningsprojekter, som godset indgår i.

OPSAMLING

Kort opsamling på dagens oplæg - herunder særligt med hensyn til de forvaltningspraktiske aspekter.

Kanstrup

Kanstrups præsentation af temaet resumerede de samfundsmæssige og ejertilknyttede fordele og ulemper, som kron dyr repræsenterer. Det fremgik heraf, at **afhængigt af målsætning og interesse kan kron dyr være til både gavn og ulempe.**

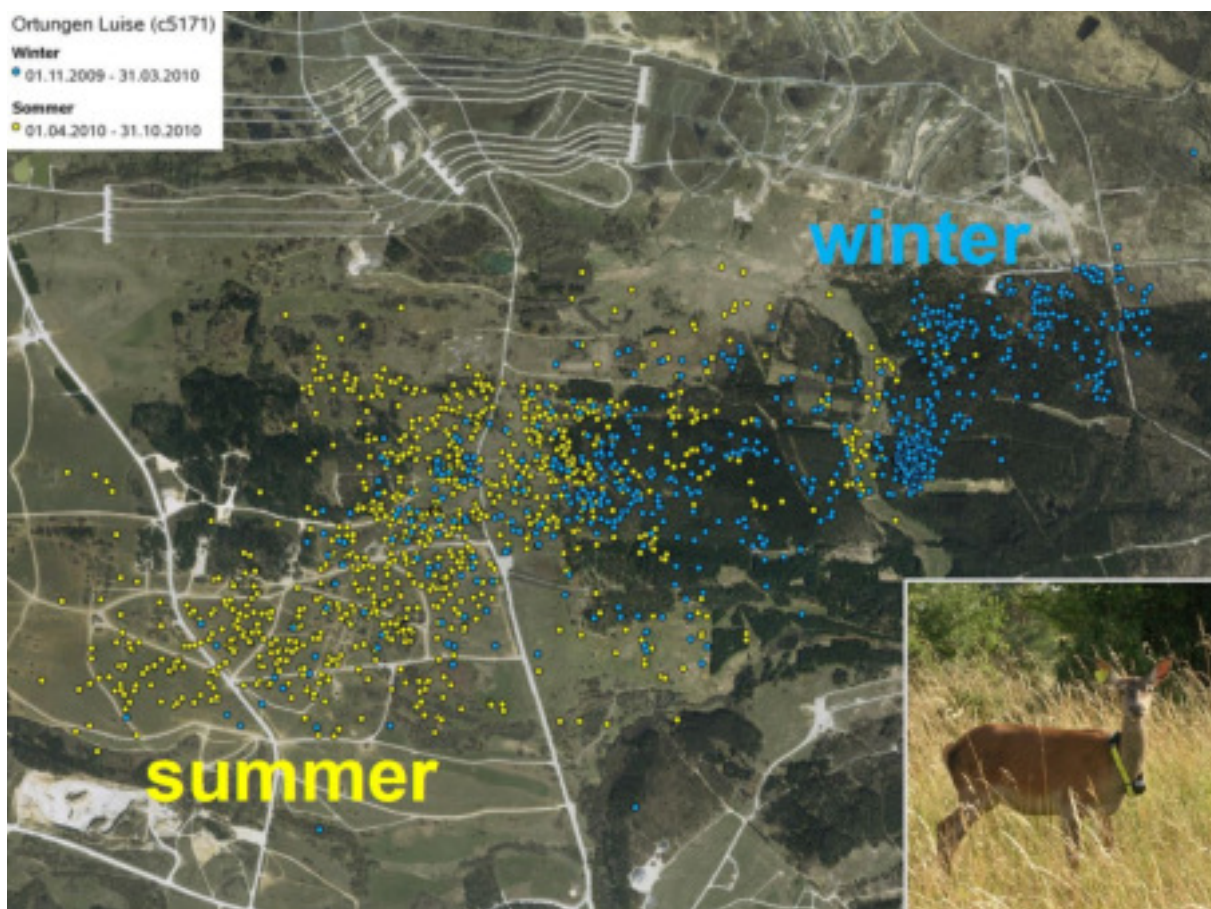
Herzog

Herzogs oplæg baserede sig især på senere års mange forskningsprojekter med GPS-mærkede kron dyr, der har bidraget med værdifuld viden om dyrenes habitatudnyttelse. **Konklusionen lyder, at der som udgangspunkt er behov for storskalaforvaltning, da dyrene bevæger sig over store arealer. Til gengæld ligger nøglen til at reducere dyrenes skadesniveau i at variere jagttrykket på en geografisk lille skala. En fokuseret jagtlig forstyrrelse i følsomme områder (fx skovens nykulturer) kan reducere vildttætheden lokalt samt kanalisere dyrene i retninger af alternative områder, hvor deres tilstedeværelse er mere ønsket af fx naturplejehensyn.**

Under den efterfølgende diskussion gjorde han opmærksom på, at adfærdsændringer hos kron dyr tager særligt lang tid pga. den lange generationstid sammenlignet med andre vildtarter. Derfor er det også vigtigt, at planlægge afskydningen i sammenhæng med skovens kommende foryngelsesplaner med en tidshorisont på cirka 10 år.

Han oplyste også, at bukkejagt kan forårsage problemer i forhold til kron dyrenes kompensationsperiode i foråret og medføre skader i skoven, hvis de konstant forstyrres i det åbne. Sommerskrælning forårsages således hovedsageligt af jagt eller andre forstyrrelser.

I forhold til aften- eller morgenjagt vurderede han, at aftenjagt er særligt slemt, da det forstyrrer dyrene på vej ud. Morgenjagt er langt bedre, da dyrene dermed ikke på samme måde lærer, at det er farligt at komme ud af skoven.

Figur 1: Eksempel på slide fra oplægget. Se eventuelt flere blandt bilagene.

Franz-Gerstein

Det er Deutsche Wildtier Stiftungs opfattelse, at et udbytteorienteret land- og skovbrug også kan kombineres med krondyr ved et godt samarbejde mellem jægere, skovejere og landmænd. Dette demonstreres blandt andet på fondens egen ejendom Klepelshagen, der dækker cirka 950 ha skov og 1.600 ha åbent land. Landbruget drives økologisk, hvor marker tættest på skoven drives med bl.a. lucerne og kløver, der er mindre sårbare i forhold til vildtets brug. Skovbruget anvender naturnære dyrkningsprincipper med fokus på naturlig foryngelse uden hegn. I bæredygtighedens navn ses krondyr ikke kun som et skadedyr. **På Klepelshagen sikres et profitabelt land- og skovbrug ved først og fremmest at variere jagttrykket lokalt og tilbyde dyrene uforstyrrede fødemuligheder i det åbne land.**

Ejendommens jagtlig udnyttelse er baseret på 3 zoner:

- **Kerneområde** bestående af cirka 300 ha åbent land (cirka 12 % af jagtområdet) med et helårligt jagtforbud, så dyrene oplever, at det er mere sikkert at opholde sig i det åbne terræn fremfor skoven i overensstemmelse med dyrenes naturlige adfærd.
- **Intervaljagtzone** placeret mellem det jagtfrie kerneområde og dyrenes foretrukne tilholdssteder i skoven med individuelle/mindre gruppejagter i juni og oktober måned for at bidrage til afskydningsmålene (især morgenjagt). Herudover 2 drivjagter i november og december.
- **Jagtzone** med normalt/intensivt jagttryk dækkende cirka 80 % af området. Gennem jagten beskyttes især sårbare foryngelsesarealer i skoven og følsomme afgrøder på marken. Hovedparten af den årlige afskydning på cirka 60 krondyr, 120 rådyr og mindst 200 vildsvin nedlægges i denne zone. Cirka halvdelen af det samlede årlige udbytte falder på drivjagterne. For krondyrenes vedkommende nedlægges cirka 80 % af udbyttet dog inden udgangen af oktober.

Jagt i vintermånederne januar og februar vurderes som særligt problematisk, da forstyrrelserne genererer et højt energibehov, der sædvanligvis resulterer i skader på skovens træer. Fonden afslutter derfor altid jagtsæsonen den 31/12.

Oplægsholderens afsluttende opfordring var, at fokusere på målet i form af færre skader – og ikke blot færre dyr.

Spørgsmål/diskussion

Efter de første to oplæg fulgte flere spørgsmål fx hvor store arealer, der bør udlægges til dyrenes fødesøgning. Her lød svaret, at **5 % fodermarker er den generelle anbefaling og gerne samlet i større blokke, men det er vigtigt, at der ikke jages på disse.**

Under diskussionen oplyste oplægsholderne også, at **skader kan forårsages af forkert fodring med meget sukkerholdige produkter, der øger dyrenes tendens til at skrælle træernes strukturelle bark.** Foderet skal derfor helst være hø eller et andet cellulosebaseret fodermiddel. I samme forbindelse er tilgang til vand vigtigt – eventuelt som "saftfoder" med et lavt sukkerindhold.

Bichel

Bichels oplæg fokuserede på krondyrbestandens eksplosive vækst siden 1970'erne med tilhørende stigende skadesniveau begrundet i blandt andet en forkert og til dels manglende jagtlig forvaltning. Af samme grund blev i 2004 nedsat 12 regionale samt en national hjortevildtsgruppe med målsætninger om, at sikre flere modne hjorte, bedre køns- og aldersfordeling, færre afgrødeskader, bedre geografisk fordeling, etisk jagtudøvelse og bedre oplevelsesmuligheder for befolkningen. Ad frivillighedens vej er målene siden forsøgt opfyldt.

Operationen er desværre ikke lykkedes og problemerne er stort set uændrede. En enig indstilling fra alle organisationer i hjortevildtgruppen (undtagen DJ) med ideer til en løsningsmodel og med faglig opbakning fra DCE blev i 2016 forkastet af ministeren. Samme scenarium gentog sig i 2018 for dåvildtets vedkommende.

Meldingen lød, at der gennemføres en del udmærkede frivillige tiltag rundt omkring, som desværre saboteres af manglende opbakning fra mange jægere. Frivillighed kan derfor ikke løse problemerne, når så relativt få reelt vil være med. Der er i stedet behov for, at samfundet animerer til god adfærd ved at gøre uacceptabel adfærd ulovlig.

Holthe

Holthe opplyste, at der i 2018 blev nedlagt 43.800 kronndyr i Norge, hvor jagttiden er fra den 1/9 til 23/12. Der findes ingen kompensationsmuligheder for vildtskader.

Jagtret på elg og hjort har altid været grundejerens. Fra 1951 er afskydningen dog blevet reguleret ved hjælp af fædningstilladelser uddelt af lokale vildtnævn baseret på fastlagte minimumsarealer per tilladelse varierende fra 50 til 500 ha jagtbart areal. Fra 1971 blev fædningstilladelser også udspecificeret på alder og køn.

De lokale kommuner fastsætter målene for bestandenes udvikling i en involverede proces baseret på informationer om fødegrundlag, bestandsniveau, vildtskader, trafikulykker, etc. Trofæer udgør ikke noget mål i modsætning til fx en balanceret kønsfordeling.

Lovgrundlaget for den norske hjorteforvaltning fordeler dermed forvaltningssvaret mellem jordejere og myndigheder, hvilket skaber gode betingelser for en ideel forvaltning.

Riktig ressursfordeling?

Figur 2: Eksempel på slide fra oplægget. Se eventuelt flere blandt bilagene.

Skriver/Hansen

Skriver og Hansen beskrev i fællesskab et spændende proaktivt forsøg på at skabe samforvaltning på tværs af lodsejergårde og mellem lodsejere samt jægere på og omkring Aage V. Jensen Naturfonds ejendom Ovstrup Hede. Projektet skal blandt andet undersøge, om det er muligt at skabe et fælles værdigrundlag for en bæredygtig forvaltning defineret som en række konkrete målsætninger.

Projekttejere oplever en stor interesse for projektet og det de forsøger at implementere. Dette kommer til udtryk under vinterens fællesforvaltningsjagter der trækker op mod 120 deltagere. Her lykkes det relativt fornuftigt at sikre, at der ikke skydes hjorte og selvom det ikke helt afspejler sig på paraden endnu, er Jacob Skriver sikker på, at der er kommet en øget fokus på en rigtigt sammensat afskydning med en højere andel af kalve i udtaget. Der er fint fælles fokus på sikkerhed under jagterne og eftersøgningsarbejdet koordineres. Desuden opleves det, at deltagerne har stort udbytte af at mødes under parole og især parade, da det giver muligheden for at tale med naboer, som man ikke får mødt og talt med til daglig.

Projekt møderne har ligeledes fornuftig tilslutning. Der er opbygget en god kultur for drøftelser og samtale og selvom der ikke er enighed på alle fronter, fornemmes en bevægelse i retning af, at sikre en højere grad af fælles forståelse for det fælles og behovet for at finde fodslag om forvaltningen i størst muligt omfang. Projektet er nået dertil, hvor der nu skal til at defineres en fælles målsætning for forvaltningen samt finde ud af, hvilke redskaber der reelt kan/ønskes implementeret. Netop viften af redskaber afdækkes for nuværende og vil formentlig nå frem til, at det skal forsøges at opnå dispensation til at anvende adfærdsregulerende beskydning af kronvildtet i et eller andet omfang.

For så vidt angår det vildtbiologiske er der heller ikke gjort endelige konklusioner endnu. Der er dog lavet foreløbige opgørelser af homeranges for 4 mærkede hinde, der sender data (en femte er mærket, men sender ikke for nuværende). Disse opgørelser viser ganske store homeranges med 95 % værdier rangerende mellem 990 og 2.500 ha og 50 % værdier på mellem 190 og 480 ha. Yderligere krondyr vil blive for søgt mærket i kommende efterår/vinter. På den vildtbiologiske side arbejdes der også med andre aspekter end mærkning. Der indsamles kæber fra nedlagte dyr for at kunne estimere alder ligesom en App til indsamling af afskydningsdata søges implementeret. Der foreligger endnu et stort analysearbejde i relation til det vildtbiologiske.

Figur 3: Eksempel på slide fra oplægget. Se eventuelt flere blandt bilagene.

Hintz/Stenkjær

Hintz og Stenkjær beskrev, hvordan Løvenholm Gods for nylig har omlagt den jagtlige forvaltning med henblik på at skabe bedre sammenhæng mellem vildtforvaltning og land-/skovbrugsdrift. Skader på land- og skovbrugsarealer har igennem en længere årrække været stigende og anslås nu at udgøre knap 1,4 millioner DKK/år. Den ændrede jagtlige forvaltning består blandt andet i ansættelse af en vildtforvalter og egen jagtafvikling fremfor jagtudlejning. Samtidigt er fodring under udfasning og i stedet forsøges at skabe et forbedret naturligt fødegrundlag til dyrene med flere lysåbne arealer. Skoven skal på sigt være et leve- og ikke kun skjulested.

Godset samarbejder med jagtlejere, nabolodsejere, de lokale hjortelaug samt den regionale hjortevildt-gruppe ligesom der i projektet indgår flere partnere relateret til forskning og formidling. Der gennemføres blandt andet et GPS-studie med mærkede kron dyr samt udvikling af et monitoreringsprogram, der kan op-gøre eventuelle ændringer i mængden af skrælleskader på Løvenholms produktionskov.

Løvenholm Gods har på en række centrale felter omlagt driften med henblik på at forene jordbrug og vildtforvaltning. Bestanden af kronvildt er steget meget betragteligt igennem de sidste årtier og forårsager omfattende tab især på skovbruget. Oplægget gennemgik de typer af skader, som kronvildt forårsager, herunder fordelingen på træarter og i forhold til sortimenter, samt opstillede en vurdering af skadesomfanget.

Desuden lagde oplægget vægt på beskrivelse af den ændrede forvaltningspraksis, som er indført per 2018, og de tanker, der ligger bag, herunder ansættelse af vildtforvalter og opsigelse af jagtlejemål på 1.000 ha.

Den nye praksis sætter fokus på at mindske forstyrrelser af kronvildt for at fremme en mere naturlig og dagaktiv adfærd. Fodring er under udfasning, og der lægges vægt på et mere naturligt fødegrundlag for vildtet. Strategien for jagt, herunder større fokus på afskydning af kalve, gennemgås, og de samarbejdsflader, som godset har, både i forhold til naboer, laug og regionale grupper beskrives.

Strategien for jagt er først og fremmest at nedbringe antallet af jagtdage og dermed reducere forstyrrelsen af kronvildtet markant. Antallet af jagter vil i fremtiden blive reduceret til 3 per sæson, og der vil ske en koordination med jægerne på godsets udlejede arealer, således at forstyrrelsen fra jagt indskrænkes markant. Der vil blive sat større fokus på afskydning af kalve, så man undgår at opbygge store rudler med mange kalve/unge dyr uden ældre hinder, da dette formenes at kunne mindske skaderne på skov og mark.

Muligheden for udbygget samarbejde med naboer, lokale hjortelaug og den regionale hjortevildtgruppe blev beskrevet, og der blev givet en oversigt over de forskningsprojekter, som godset indgår i. En del af dette er GPS-mærkning af 5-10 kron dyr, hvilket sker i samarbejde med DCE, Aarhus Universitet.

Projektet skal indsamle videnskabelige data af traditionel biologiske karakter, men også bidrage til en visualisering af kronvildtets færden som grundlag for dialog med befolkningen i området omkring Løvenholm og som redskab til at involvere nabolodsejere i en fælles forvaltningsstrategi. Fx vil de mærkede dyrs bevægelser og adfærd kunne følges på en hjemmeside, hvilket kan bidrage til en positiv dialog og dermed til et større ejerskab i forhold til en fælles forvaltningsstrategi for kronvildtbestandens samlede udbredelsesområde, hvor Løvenholm naturligt er centralt placeret.

Konklusion/afsluttende bemærkninger

Efter dagens sidste oplæg fulgte en diskussion med en række spørgsmål og supplerende bemærkninger:

Per Holten-Andersen: *Efterlyste input fra andre ejendomme, der også forsøger at minimere skrælleskader, så flere kan komme ideer på bordet. Fx Lindenberg?*

Jan Furer Madsen: *Fortalte om egne erfaringer med den ændrede forvaltning i Mourier-Petersens Plantage inspireret af et virkemiddel-katalog lavet med hjælp fra Mads Flinterup. Vinterskrælninger er stort set stoppet efter ophør med fodring. Jagtmetoden er ændret til "stortryk". Tilbageværende udfordringer er blandt andet, at skadesniveauet stiger som en følge af frahegnede markarealer.*

Palle Madsen: *Særlige vanskeligheder med klima-følsomme træarter. Efterlyser ejendomme der kan udfordre de retslige krav/muligheder.*

Jan Eriksen: *Ikke opfinde den dybe tallerken igen. Organisationer må påvirke politikerne. DJ skal ikke stå alene med at påvirke her og der.*

Mads Flinterup: *Der er behov for mere uddannelse af jægerne.*

Karsten Lund-Platz: *Lodsejere skal stille flere krav til deres jagt*

KONKLUSION

Baseret på beregninger fra Løvenholm Gods blev det under konferencen bekræftet, at der på ejendomsniveau kan være store omkostninger forbundet med at huse kronvildt, og dyrenes skader kan forringe skovbrugserhvervets driftsøkonomi betragteligt. Et andet eksempel på den nuværende forvaltnings udfordringer kom fra formanden for den nationale hjortevildtgruppe, der beskrev en jagtkultur med hyppige overtrædelser af de etiske regler for kronvildtjagt. Sammenfattende må den nuværende forvaltningsmodel betegnes som utilstrækkelig til at sikre såvel vildt- som jordbrugsinteresser.

Heldigvis viste flere oplæg, at kronvildt udmærket kan forenes med et rentabelt jordbrug ved at anvende andre forvaltningsværktøjer end de nuværende danske. På nationalt plan blev blandt andet fremvist gode resultater fra Norge, hvor forvaltningsmodellen baserer sig på fældningstilladelser og et tvungent delt forvaltningsansvar mellem kommuner og lodsejere. Det er dog spørgsmålet, om der på nuværende tidspunkt er politisk vilje i Danmark til at ændre på forvaltningen gennem lovgivning. Under konferencen blev også informeret om to danske projekter, der på regionalt plan og under de nuværende juridiske rammer forsøger at ændre på forvaltningen ad frivillighedens vej. I et proaktivt projekt på og omkring Ovstrup Hede ses stor interesse for at skabe samforvaltning på tværs af lodsejegrænser og mellem lodsejere samt jægere. Dette kommer blandt andet til udtryk ved en god tilslutning til projektmøder, en god kultur for drøftelser og samtale samt interesse for koordinering af jagt på bestandsniveau. På Løvenholm Gods går man også nye veje og har ansat en vildtforvalter, der skal bidrage til at nedbringe antallet af jagtdage og reducere forstyrrelsen af kronvildtet, ligesom man arbejder for et udvidet samarbejde med naboer, lokale hjortelaug og den regionale hjortevildtgruppe. Projekterne er begge nystartede, og det er endnu for tidligt at vurdere potentialet i regionale forvaltningsmodeller baseret på et udvidet frivilligt samarbejde. For forvaltningen på ejendomsniveau var også de praktiske erfaringer fra den tyske ejendom Klepelshagen meget spændende. Her kontrolleres skadesniveauet gennem intelligent jagtafvikling med zoneopdeling og et varieret jagttryk. Dyrene efterstræbes først og fremmest, hvor de potentielt kan gøre størst skade og tilbydes samtidigt fred og ro, hvor deres tilstedeværelse ikke er i konflikt med jordbrugshensyn. Bestandstæthed og skadesniveau hænger således ikke nødvendigvis altid sammen.

I forhold til en ændret fremtidig dansk forvaltning er det helt åbenlyst en betydelig udfordring, at de enkelte jagtterræner har en meget begrænset størrelse sammenlignet med krondyrs store aktivitetsområder, der involverer mange forskellige ejendomme. En af konferencens vigtigste konklusioner er derfor, at den danske kronvildtforvaltning i højere grad bør fokusere på bestands- fremfor ejendomsniveau. Det vil kræve en veludviklet dialog og samarbejde på tværs af ejendomsskel, hvilket kunne være et passende tema for en eventuel ny konference i fremtiden.

BILAG

Deltagerliste

Navn	Institution
Allan Bechsgaard	Hedeselskabet
Anders Hillerup	Dansk Skovforening
Anders Larsen	Miljøstyrelsen
Birgitte Heje Larsen	Vildtforvaltningsrådet
Camilla Fløjgaard	Aarhus Universitet; Bioscience
Chr. Sehestedt Juul	Landbrug & Fødevarer
Daniel Hintz	Løvenholm Gods
Hans Kristensen	Jæger
Hans Peter Hansen	Aarhus Universitet; Bioscience
Henning Juul	Hjortevildtgruppen for Lolland-Falster og Møn
Henrik Wad Jørgensen	Danmarks Jægerforbunds Hjortevildtudvalg
Hilmar Freiherr v. Münchhausen	Deutsche Wildtier Stiftung
Jacob Nørgaard Larsen	Herregårdsjægerforeningen
Jacob Palsgaard	Aage V. Jensen Naturfond
Jacob Skriver	Aage V. Jensen Naturfond
Jan Eriksen	Vildtforvaltningsrådet
Jan Furer Madsen	HedeDanmark
Jan Søndergård	Dansk Skovforening
Jens Chr Dahl	Løvenholm Fonden
Jens Henrik Heidelmann Hansen	Skovskolen
Jørgen Andersen	Aage V. Jensen Naturfond
Karsten Lund-Platz	Naturstyrelsen
Kristian Stenkjær	Løvenholm Gods
Lars Haugaard	Aarhus Universitet; Bioscience
Mads Flinterup	Danmarks Jægerforbund
Nichlas Holm Overgård	Herregårdsjægerforeningen
Niels Frost	Skovskolen
Niels Kanstrup	Aarhus Universitet; Bioscience
Ole Holm	Danmarks Jægerforbunds Hjortevildtudvalg
Palle Madsen	Københavns Universitet, IGN
Per Holten-Andersen	Løvenholm Fonden
Peter Gæmelke	Løvenholm Fonden
Peter Sunde	Aarhus Universitet; Bioscience
Rita Buttenschøn	Københavns Universitet, IGN
Sandor Hestbæk Markus	Naturstyrelsen
Steen Fjederholt	Naturstyrelsen
Steffen R. Bengtsson	Faunaforst
Sven Herzog	Technische Universität, Dresden
Svend Bichel	Den Nationale Hjortevildtgruppe
Søren E. Rasmussen	Miljøstyrelsen
Torben Schultz Jensen	Den Nationale Hjortevildtgruppe
Troels Land Christiansen	Det Grønne Museum
Vidar Holthe	Norsk Skogeierforening

Deltagerfoto

KRONDYR

kommer langt omkring

Krondyr er en del af den oprindelige danske fauna. Samtidig er krondyr af stor oplevelsesmæssig og jagtlig værdi. Men krondyr er også til gene som følge af de skader, de påfører skov- og landbrug. Afhængig af perspektiv og interesse er krondyr med andre ord til både gavn og ulempe. Ydermere bevæger bestandene og de enkelte dyr sig på tværs af ejendomsskel.

En bæredygtig forvaltning kræver svar på en række grundlæggende biologiske og samfundsmæssige spørgsmål:

- Hvor stor er bestanden, og hvor er den udbredt?
- Hvad bestemmer dyrenes adfærd og bevægelsesmønstre?
- Hvordan påvirker vores forvaltning bestandene?
- Hvordan kan man forhindre eller begrænse vildtskader?
- Hvem har retten og pligten til at forvalte krondyrene?

Aarhus Universitet (AU) indgår i flere projekter, der kan kaste lys over disse spørgsmål. Et vigtigt forskningsområde er at få mere viden om krondyrenes bevægelser i tid og rum. GPS-mærkning er her en præcis metode, der fortæller, hvordan dyrene bevæger sig i landskabet, og hvilken adfærd, de har. Der er p.t. flere GPS-mærkningsprojekter i gang, herunder både på Ovstrup Hede, i Klelund Dyrehave og på Løvenholm Gods. En ny fangstmetode er at anvende dropnet.

Forskningen viser bl.a.:

- at krondyr bevæger sig over store afstande. De enkelte dyr bevæger sig ofte over 1.000 hektar eller mere, selv inden for kort tid
- at jagt og forstyrrelser fra jagt er den enkeltfaktor, der har størst betydning for dyrenes spredning, udbredelse og adfærd
- at dialog medvirker til, at forvaltningen lokalt inddrager større områder og dermed bliver mere langsigtet og bæredygtig.

AU bidrager også til den samfundsvidenskabelige forskning, fx igennem et projekt på Ovstrup Hede. Formålet er her at inddrage naboladsejere, så forvaltningen bliver bedre tilpasset bestandenes udbredelsesområde. Aage V. Jensen Naturfond ejer Ovstrup Hede og finansierer projektet.

Radiomærkede dyr giver viden om dyrenes bevægelser og aktivitetsmønstre.

Indsamling af data og inddragelse af lokale interessenter er vigtige komponenter, der let lader sig forene.

ADAPTIV naturforvaltning

Når vi forvalter naturen, er der mange – ofte modstridende – meninger og behov at tage hensyn til. Dertil kommer, at naturen såvel som menneskers brug af den hele tiden er under forandring. Det giver et behov for en naturforvaltning, som er dynamisk, proaktiv og inddragende. Center for Adaptiv Naturforvaltning under Aarhus Universitet (AU) udvikler og afprøver nye veje for en sådan forvaltning.

Vores vision er at skabe bæredygtige løsninger i naturforvaltning udført i et samspil mellem forvaltning, borgere og forskning og løbende tilpasset fælles mål og naturressurens tilstand.

Det konkrete formål er

- at udvikle skræddersyede modeller for, hvordan man sikrer en demokratisk forvaltning på tværs af sektorer og myndigheder
- at udvikle værktøjer til biologiske og socioøkonomiske konsekvensvurderinger af forvaltningstiltag
- at understøtte konkrete forvaltningsprocesser samt afprøve og opsamle erfaringer med den praktiske anvendelse af adaptiv forvaltning
- at formidle erfaringer med adaptiv forvaltning gennem foredrag, populærfaglige artikler, vejledninger og ved videnskabelig publicering

Center for Adaptiv Naturforvaltning tilbyder

- videnbaseret naturforvaltning med en integreret natur- og samfundsvidenskabelig tilgang
- partnerskaber og samarbejde med myndigheder, organisationer, lokale foreninger, borgere, erhvervsdrivende og andre forskningsinstitutioner med henblik på at strukturere og gennemføre beslutningsprocesser i lokalt forankrede projekter
- at rådgive og facilitere samt lede og udvikle adaptive forvaltningsprocesser og -projekter
- uddannelse i adaptiv naturforvaltning for sagsbehandlere, biologer, studerende m.v.

Blandt de projekter, som AU er involveret i, er forvaltning af kronvildt på og omkring Ovstrup Hede.

Centret har erfaring fra og er involveret i en række projekter og processer, herunder fx:

- Projekt Ulvedialog sammen med borgere i Idom-Råsted i Vestjylland.
- Projekt til forvaltning af bramgæs omkring Guldborgsund på det sydlige Lolland og Falster. Her er centret, SEGES og lokale jægere gået sammen om at finde en bæredygtig forvaltning af gæs, så de store problemer, der p.t. ses med markskader, afhjælpes.
- Adaptiv forvaltning af gæs i regi af Vandfugleaftalen (AEWA), hvor centret fungerer som datacenter.
- Projekt "Kronvildt – viden, værdier og værktøjer" på Ovstrup Hede, hvor formålet er at etablere et bæredygtigt og konstruktivt alternativ til den nuværende forvaltning.

AARHUS
UNIVERSITET
DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Center for
Adaptiv Naturforvaltning

Dias